

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 398/2023-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátskou kanceláriou WEBBER LEGAL, s. r. o., Duchnovičovo námestie 1, Prešov, IČO 50 680 552, v mene ktorej koná konateľ a advokát Mgr. Anton Pavúk, proti postupu Okresného súdu Bratislava I (aktuálne Mestského súdu Bratislava IV) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Csp 46/2018 (aktuálne pod sp. zn. B1-4 Csp 46/2018) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Csp 46/2018 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava IV **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. B1-4 Csp 46/2018 konal bez zbytočných priet'ahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie v sume **1 500 eur**, ktoré jej **j e** Mestský súd Bratislava IV **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Mestský súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania vo výške **530,86 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 398/2023-19 z 10. augusta 2023 bola prijatá ústavná sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Csp 46/2018 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľka zároveň navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal jej primerané finančné zadostučinenie v sume 2 500 eur a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že žalobou postúpenou a doručenou okresnému súdu 13. júna 2018 (z upomínacieho konania vedeného pôvodne Okresným súdom Banská Bystrica) sa žalobkyňa (banka) proti sťažovateľke domáha zaplatenia peňažnej pohľadávky vo výške 3 267,99 eur s príslušenstvom. Vo veci sťažovateľky dosiaľ rozhodnuté nebolo (ani neprávoplatne).

3. S účinnosťou od 1. júna 2023 nastali viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov prechádza od 1. júna 2023 výkon súdnictva v ostatných veciach z Okresného súdu Bratislava I na Mestský súd Bratislava IV (ďalej len „mestský súd“).

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti po zhrnutí doterajšieho priebehu súdneho konania poukazuje na to, že *„vec je extrémne právne a skutkovo jednoduchá, že svojím konaním absolútne nezapríčinil žiadne prietahy v konaní, že okresný súd po dobu posledných takmer 5 rokov vo veci vôbec nekonal (okrem preposielania podaní strán sporu protistrane) a že Okresnému súdu Bratislava I nič nebráni, aby vo veci nariadil pojednávanie a rozhodol o podanej žalobe... Samotné nekonanie Okresného súdu Bratislava I vplýva psychicky negatívne, keď po dobu takmer 5 rokoch trvania sporu nebolo vo veci ani len vytýčené pojednávanie, nie to ešte rozhodnuté vo veci na prvom stupni. U Sťažovateľa pretrváva negatívny stav právnej neistoty ohľadne toho, či žalobcovi patrí žalovaná pohľadávka alebo nie. Sťažovateľ žije z dôvodu prebiehajúceho súdneho konania v obavách a je vystavený stresu. V prípade prehry sa navyše pohľadávka navyšuje o úroky z omeškania, ktoré by neprirastali, ak by súd vo veci právoplatne rozhodol včas, teda bez prietáhov v konaní. V prípade zamietnutia žaloby by neprirastali žiadne úroky z omeškania, a v prípade, ak by súd žalobe vyhovel, Sťažovateľ by právoplatné rozhodnutie, vydané včas, mohol splniť, čo by malo opäť za následok nenavyšovanie úrokov z omeškania až do dnešného dňa. Uvedené tak vo výsledku zasahuje aj do majetkového práva Sťažovateľa.“*

III.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

5. Ústavný súd vyzval predsedníčku mestského súdu na vyjadrenie sa k podanej ústavnej sťažnosti, ktorá sa vo svojom podaní z 28. augusta 2023 plne stotožnila s vyjadrením zákonného sudcu vo veci sťažovateľky, ktoré k svojmu podaniu aj priložila. Zákonný sudca vo svojom vyjadrení uviedol, že vec sťažovateľky mu bola pridelená 10. januára 2023, a preto okrem chronologického prehľadu úkonov vykonaných v súdnom spise konanie súdu pred tým, ako mu bola predmetná vec pridelená, hodnotiť nechcel. Vyjadril však domnienku, že doterajšie konanie „vyplývalo z objektívnych a Ústavnému súdu SR dobre známych dôvodov, a to v najmä v nadmernej zaťažnosti všetkých sudcov Okresného súdu Bratislava I.“. V závere poukázal na skutočnosť, že „napriek môjmu úsiliu nie je objektívne možné paralelne začať riešiť všetky spisy. Mojou snahou zároveň je nemať v spisoch formálne vykázané úkony, ale čo najefektívnejšie rozhodnúť každú vec, ktorou sa začnem zaoberať. K argumentu právneho zástupcu žalovanej zo sťažnosti, že ide o mimoriadne jednoduchú právnu vec uvádzam, že z môjho pohľadu je podstatné, že ide o sporovú vec, t. j. takú, v ktorej sú strany aktívne a je potrebné ju riadne pojednávať, a preto nie je dôvodné ju z dôvodu prípadnej právnej a skutkovej jednoduchosti uprednostniť pred staršími vecami. Taktiež si dovoľujem poukázať na skutočnosť, že replika žalovaného má 10 strán a obsahuje viacero odkazov na legislatívu EÚ, resp. rozsudky Súdneho dvora EÚ, takže zjavne nejde o mimoriadne jednoduchú právnu vec. S prihliadnutím na podanú sťažnosť na prietahy v konaní na Ústavný súd Slovenskej republiky zo strany žalovanej som túto vec uprednostnil, a po naštudovaní spisu termín pojednávania nariadim mesiac október 2023. Vzhľadom na to, že vo veci ide primárne o právne posúdenie predložených dôkazov očakávam, že vec bude možné rozhodnúť na prvom pojednávaní.“.

III.2. Replika sťažovateľky:

6. Vyjadrenie mestského súdu doručil ústavný súd sťažovateľke, ktorá vo svojom podaní z 18. septembra 2023 v podstatnom uviedla, že „v prvom rade, v zmysle rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie sú súdy povinné aplikovať ochranu spotrebiteľa ex offio. teda aj bez návrhu. Zákonný sudca by teda mal túto Judikatúru poznať a mal by ju aplikovať nielen v prejednávacom prípade, ale aj v akomkoľvek inom prípade týkajúcom sa zmluvy o spotrebiteľskom úvere. Vychádzame preto z predpokladu, že aj keď sa na danú vec vzťahujú či už právne predpisy Európskej únie alebo judikatúra Súdneho dvora Európskej únie, tieto sa vzťahujú na každú, alebo na mnoho spotrebiteľských vecí, ktoré zákonný sudca bežne prejednáva a teda nie je namieste tvrdiť, že by prietahy v konaní mali byť zdôvodnené aplikáciou tohto práva. S uvedeným nemôžeme súhlasiť ani v zmysle zásady iura novit curia, ďalej z dôvodov prednosti práva Európskej únie a z dôvodov, že judikatúra Súdneho dvora Európskej únie predstavuje judikatúru najvyšších súdnych autorít tak, ako tento pojem používa Civilný sporový poriadok. Je teda dôvodné od zákonného sudcu očakávať, že ten je s touto judikatúrou oboznámený. V danom prípade nejde o situáciu, kedy si strany sporu zvolili ako rozhodujúce právo iného štátu, naopak právo EÚ je súčasťou právneho poriadku od vstupu Slovenskej republiky do EÚ. Neobstojí ani tvrdenie zákonného sudcu, že vec je komplikovaná kvôli tomu, že Sťažovateľ vo veci podal 10 stranové

vyjadrenie, nakoľko nejde o tak obsiahle vyjadrenie, ktoré by odôvodňovalo prietahy v konaní. Ak zákonný sudca uvádza, že vo veci ide primárne o právne posúdenie predložených dôkazov a očakáva možnosť rozhodnutia vo veci na prvom pojednávaní. Sťažovateľ si záverom dovoľuje poznamenať, že Sťažovateľ sa k replike žalobcu naposledy vyjadril svojim podaním zo dňa 13.08.2020 (duplikou) a súdu v takomto prípade nič nebránilo termín pojednávania vytýčiť oveľa skôr.“.

7. Ústavný súd v zmysle § 58 ods. 3 prvej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že na základe podaní účastníkov a spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Podstata námietok sťažovateľky je založená na tvrdení, že doterajšia ochrana jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote nie je zavinením okresného súdu (aktuálne mestského súdu) v napadnutom konaní dostatočne rýchla a účinná.

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

11. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, predmetom napadnutého konania je rozhodovanie o žalobe o zaplatenie peňažnej pohľadávky, a to v dôsledku porušenia povinnosti sťažovateľky (žalovanej) splácať úver riadne a včas. Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí do štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Zo skutočností uvedených sťažovateľkou a mestským súdom ani z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd nezistil, žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o právnej zložitosti veci. Ani pokiaľ ide o faktickú zložitnosť, nie je namieste považovať tento spor za zložitý.

12. Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom. Ústavný súd neidentifikoval žiadny postup na strane sťažovateľky, ktorý by v napadnutom konaní mohol mať negatívny vplyv na dĺžku konania.

13. Napokon ústavný súd hodnotil postup mestského súdu (pôvodne okresného súdu) z hľadiska existencie zbytočných prietahov v priebehu napadnutého konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, vyjadrenia mestského súdu a predloženého súdneho spisu. Po tom, ako bola 13. júna 2018 okresnému súdu doručená vec sťažovateľky (z upomínacieho konania), okresný súd výzvou z 13. júna 2019 vyzval sťažovateľku (v pozícii žalovanej) na vyjadrenie k podanej žalobe. Po doručení vyjadrenia sťažovateľky okresnému súdu 18. júla 2019 realizoval okresný súd ďalšie obligatórne procesné úkony súvisiace s podaním žaloby (výmena vyjadrení strán sporu), a to až do 12. januára 2022, keď zaslal vyjadrenie sťažovateľky (doručené súdu 13. augusta 2020) na vedomie žalobkyni. Následne 18. mája 2022 dala zákonná sudkyňa pokyn na predvolanie strán sporu na pojednávanie určené na 14. október 2022. Tento termín bol však 16. júna 2022 zrušený, pretože zákonná sudkyňa mala byť od 1. júla 2022 preložená na súd vyššej inštalácie.

14. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

15. Ústavný súd konštatuje, že z ústavnoprávneho hľadiska je neakceptovateľné, aby o žalobcom riadne uplatnenom nároku nebolo rozhodnuté (ani neprávoplatne) ani po viac ako piatich rokoch od jeho podania, pričom vo veci konajúci súd realizoval len počiatočné úkony súvisiace s podaním žaloby (výmena vyjadrení strán sporu od júna 2019 do januára 2022).

16. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že ústavný súd pri posudzovaní toho, či bolo porušené právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, posudzoval postup súdu, a nie to, či toto právo bolo porušené činnosťou (nečinnosťou) alebo postupom konkrétneho sudcu konajúceho vo veci (vo veci sťažovateľky štyria sudcovia okresného súdu). Pri posudzovaní odôvodnenosti ústavnej sťažnosti preto ústavný súd v súlade s dlhodobou doktrinálnou koncepciou posudzovania tejto otázky nemohol prihliadnuť na nadmernú zaťaženosť, resp. nedostatočnú obsadenosť všeobecného súdu, na ktorú poukazoval zákonný sudca, ako aj predsedníčka mestského súdu, a to napriek subjektívnemu porozumeniu predmetným okolnostiam a ich citlivému vnímaniu. Prietahy v konaní nemožno ospravedlniť všeobecne známou preťaženosťou sudcov ani množstvom procesných úkonov sudcu; je totiž vecou štátu, aby organizoval svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva zakotvené v ústave i dohovore boli rešpektované, a prípadné nedostatky v tomto smere nemôžu ísť na ťarchu občanov, ktorí od súdu právom očakávajú ochranu svojich práv v primeranej dobe. Nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prietahy, a to len v tom prípade, ak sa na tento účel prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote (m. m. IV. ÚS 337/2018).

17. Po komplexnom posúdení všetkých okolností daného prípadu z hľadiska skutkovej a právnej náročnosti veci, správania sťažovateľky, postupu mestského súdu (pôvodne okresného súdu) poznamenaného nečinnosťou, resp. nesústredenou činnosťou (definovanou v bodoch 13 a 15 tohto odôvodnenia) ústavný súd dospel k záveru, že v postupe okresného súdu došlo k zbytočným

prieťahom v napadnutom konaní, a preto rozhodol, že bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

18. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

19. Keďže ústavný súd zistil, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, prikázal s ohľadom na deklarované zmeny v bode 3 odôvodnenia (tzv. nová súdna mapa) mestskému súdu, aby v napadnutom konaní (vedenom pod novou sp. zn. B1-4 Csp 46/2018) konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

21. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 15/02, III. ÚS 10/02, III. ÚS 17/02, I. ÚS 257/08, III. ÚS 45/2012, IV. ÚS 132/2012, I. ÚS 70/2012).

22. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka si uplatnila primerané finančné zadosťučinenie v sume 2 500 eur, ktoré odôvodnila predovšetkým dĺžkou napadnutého konania, jeho charakterom a významom pre sťažovateľku.

23. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

24. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predovšetkým význam konania pre sťažovateľku, celkovú dĺžku napadnutého konania, nečinnosť okresného súdu, ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľke prináleží finančné zadosťučinenie. Za spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané považoval priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 1 500 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľky nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI. Trovy

25. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku jej právneho zastúpenia. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

26. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Úhradu trov konania priznal ústavný súd sťažovateľke v rozsahu za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2023 predstavuje sumu 208,67 eur a režijný paušál sumu 12,52 eur. Ústavný súd teda sťažovateľke priznal náhradu za dva úkony právnej služby zvýšenú o 20 % daň z pridanej hodnoty celkovo vo výške 530,86 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Náhradu za tretí úkon právnej služby – vyjadrenie z 18. septembra 2023 ústavný súd nepriznal, pretože obsah doručeného vyjadrenia nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

28. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. októbra 2023

**Miroslav Duriš
predseda senátu**